Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercurea si sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la adou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiiu.

Nr. 48. Sibiiu, 16/28 Iuniu 1879. **Anulu II.**

Romani'a.

Cestiunea Evreiloru.

I.

Cestiunea Evreiloru, care agita astadi societatea nóstra, nu este de càtu inceputulu lupteloru, ce natiunea romana este destinata a purtá pentru apararea esistentiei sale.

Déca la incercarea ce facu strainii in contra nóstra vomu sci se respundemu cu demnitatea si barbatia de care amu datu dovéda pe campulu de lupta, potemu fi siguri cá vomu avé pace si respectu pe lungu timpu; ér' déca din contra, perdiendu cumpetulu si curagiulu, ne vomu lasá a fi batuti cá Francesii la Wörth si vomu cofirmá disele inamiciloru nostrii, cà in acésta tiéra numai opinc'a este omu de ânima, atunci potemu fi sicuri cà gubernulu nostru nu va mai avé resbunu, cà representantii nostri voru fi siliti a acordá strainiloru pe rendu pretentiunile cele mai arogante si cà vomu terminá in fine prin a compromite pána si esistentia nóstra cá natiune.

Perfidia navalitoriloru evrei se aréta manifestu prin insusi acusarile ce ne facu, cà amu fi intoleranti si cà ei ar fi suferindu in Romani'a persecutiuni religióse.

Singure aceste pîri mincinóse sunt de ajunsu spre a deschide ochii celoru mai orbiti si a ii face se védia claru cà uneltirile loru ascundu planuri clandestine; altfelu, n'aru avé trebuintia se puna inainte nisce neadeveruri atàtu de vedite.

Cine nu intielege in adeveru, cà déca ei aru fi persecutati in Romani'a, celu d'antaiu lucru ce aru face aru fi se inceteze de a mai navali, ba inca toti proletarii care n'au nici o prinsóre in acésta tiéra s'aru intórce indata de unde au venitu? Cum aru continuá se intre in focu nesiliti de nimeni, ei care sunt cei mai misiei dintre ómeni?

Déca acei 500,000 de lasi aru veni cu arm'a in mana se ne céra tiéra, care Romanu ar mai stá la indoiéla? Singuru regimentulu alu XIII de dorobanti aru fi de ajunsu spre a ii inprastiá cum unu singuru lupu inprascie o turma de oui.

Déra ei nu vinu cá Gotii, cá Pecenatii, cá Hunii, cá Turcii cu arm'a in mana, pentru a'si mesurá cu Romanii curagiulu loru; dupa obiceiulu loru, ei vinu terindu-se, se apropia càte putinu si, la cea mai mica amenintiare, se arunca inderetu; incongiura pe departe, cum faceau odinióra prin pustiele Arabiei; se avilescu, rabda tóte nevoiele si umilintiele, pandindu ocasie si cautandu tradatori cá se le deschidia portile cetatii.

Pentru cá se intre in pamentulu Hanaan, totu astfelu s'au siupuritu ei 40 de ani, pàna ce au aflatu in fine, in cetatea Ierihon, pe prostituata Rahab, care s'a invoitu a trad'a patria ei si s'a intielesu cu spionii lui Iesua se le deschida portile candu aperatorii voru fi adormiti, si se le dea semnalu intindiendu in feréstr'a sa o perdea rosia. Numai cu asemenea manopere au potutu luá cetatea cantandu. Ei singuri ne-o spunu: tradarea le-a deschisu portile Hanaanului, si numai prin tradare s'au introdusu pretutindeni. Fi-voru óre de asemenea tradatori si intre Romani?

In totu casulu, Evreii comptéza pe acésta: ei aduna bani, fia-care isi aduce obolulu seu, cei avuti dau càtu voru, dar' si celu mai saracu, acelu ce traiesce cu cersietoria, si acela este datoru a dá, celu putinu 3 fr.

Acesta este pericolulu ce se radica inaintea Romaniei chiaru in pragulu usiei ce ea si-a deschisu càtre unu nou viitoru. Pentru a'lu inlaturá, pentru a'lu face se se inprastie cá fumulu, ceia-ce trebuie, este unirea intre noi, prudentia si perseverantia.

Lipsi-ne voru óre aceste calitati noue care ne credemu chiamati a jucá in Oriente unu rolu atàtu de splendidu?

O circumstantia desfavorabile este, cà Evreii venindu despre nordu si intindiendu-se treptatu, cá o apa, asupra intregei Romanii, desimea loru nu este inca de o potriva peste tóta suprafatia tierii; grosimea cea mai compacta a hordei este mai cu séma in Moldov'a, astfelu cà Romanii de cealalta parte de Milcovu nu cunoscu pericolulu de càtu din audiu, s'aru poté se se amagésca asupra eminentiei lui. Pentru a isi dá séma, ei trebuie se scie, cà tóte orasiele de dincóci de Milcovu sunt dejá ocupate mai cu totulu de Evrei care acum se latiescu si prin sate, cu mare grabire, astfelu in càtu si pe aci numerulu loru a ajunsu a fi acum a diecea parte din poporatiunea rurale. In curendu patria lui Stefanu va fi coplesita. Chiaru si peste Milcovu, tóta partea tierii, pàna dincolo de Bucuresci este inpenata de Evrei. Cele mai mari progrese le-au facutu ei in cei din urma diece ani si, dupa unu calculu aprossimativu, numerulu navalitoriloru se indoiesce in fie-care dieci ani.

Acestea trebuie se le aiba in vedere totu Romanulu ce tîne la nationalitatea sa si se'si aduca aminte cà este mai onorabilu, a cadé in lupta cu arm'a in mana, decàtu a se lasá se fia sugrumatu de o horda de misiei.

II.

Art. 7 din constitutiune, este in adeveru in contra simtiului de tolerantia alu Romanului. Elu nici odata n'a vrutu se scie ce felu de botezu a primitu strainulu care cere a fi inpamentenitu. Fia crestinu, Turcu séu Evreu, déca prefere natiunea nóstra la ori-care alta, dáca doresce fericirea Romaniei si lucréza spre acésta, conformeze-se legii de inpamentenire, si Romanulu ilu primesce cu bratiele deschise. Dér' candu o horda selbatica se serva de unu gubernu strainu si ocultu, cum este „Aliantia Israelita“, candu ei cu bani si alte midilóce intreprindu totu ce potu lasii intreprinde in contra natiunii romane, atunci chiaru de aru fi Romani acei individi, in interesulu sicurantiei societatii, aru trebui se fia alungati.

Iesuitii, alungati din Franci'a in 1764, erau francesi, si cu tóte acestea au fostu alungati pentru singurulu cuventu cà, dupa statutele loru, erau datori a dá ascultare papei si generalului societatii loru, care erau straini.

Francesii dér' alungara pe insusi supusii loru pentru cà dau ascultare papei, capului religiunii loru, si totu ei ne silescu pe noi se damu drepturile inamiciloru Romanismului, care cu gubernulu loru, cu aliantia israelita in frunte, au declaratu resbelu in contra natiunei nóstre surori! Incepa d-loru prin a primi pe iesuiti, si atunci vomu vedé si noi déca ne convine séu nu se lasamu tiér'a stramosiloru nostrii in manile Evreiloru.

Nu trebue inse se ne amagimu: Evreii cari dorescu a fi Romani, cari si astadi sunt Romani prin simtimintele loru, acei Evrei sunt pré putini: marea maioritate a acestoru venetici nici nu se gandesce la nationalitate. Acésta rassa vagabonda n'a avutu nici-odata simtimentulu nationalitatii. Ei sunt animati numai de lacomia castigului, si, cá animalele cele mai vile, nu se grupédia de càtu in scopu de a se inbogati din sudórea altoru natiuni. Ceea-ce cauta acum nu sunt drepturile politice; pentru civilisatiune. Acésta inse nu se potea fara scóle. Atunci se decisera se chiame pe cineva dela Blasiu. In a. 1834 invitara Brasiovu pe J. Pastui unulu din profesorii classei in care se aflá doi fii de ai loru; Pastui inse repausa in acelasiu anu. Zsipa scrise nepotului seu Leca se caute pe altulu. Nici-unu profesoru nu voi se mérga de frica cá se nu fia insultatu pentru confessiunea sa.

In fine Leca se adressa catra mine, care pe atunci me aflamu in a. III an. alu facultatiei theologice. Eu sciamu dela tata-meu care avuse unu conscolariu Rudolfu Zsipa si dela cativa conscolari brasioveni sasi pe carii avusemu in Clusiu, cà Brasiovulu este o cetate situata intre munti. M'am decisu se mergu pe vacantia ce se dá pe lunile Augustu si Septembre. Caletori'a tinea pe timpu bunu 3 pe timpu reu 4 dile; adeverat'a distantia, inse considarata din punctu de vedere nationale erá cá si cum ai merge in dilele nóstre la Lisabon'a in Portugali'a. Cam atata sciamu unii de altii. Pe Rosalii venisera doi greci fruntasi la Blasiu, anume P. Dsanly si Hagi Ghidru. Condusi la biseric'a cathedrale pre candu episcopulu Joanu Lemeni celebrá si liturghiá cu assistentia numerósa, onorabilii comercianti nu se potea mirá, „cà liturgi'a se celebrédia in Blasiu tocma cá la Tiarigradu“. Vice-versa, orasienii din miculu Blasiu voiá se scia, daca mai sunt turci in Brasiovu.“

In Augustu plecaiu cu trei tineri brasioveni. O lume noua pentru ori-care ardelénu; alta viétia, alte costume, datine, limba mai eleganta, primirea cea mai dulce si turci nicairi. In a. 1835 denumitu profesoru de fisica la liceu, in Martiu 1836 representantii dela capell'a romana imi scriu prin fericitulu in Domnulu Georgie Nica se le cautu macaru unu profesoru care se scia si nemtiesce. Comunicu scrisórea cu colegii mei, toti mai inaintati decatu mine in etate. „Sau nici-unulu, sau numai tu“, imi dise profesorulu de fericita memori'a Joanu Rusu. Episcopulu inse nu voiá se audia de acea „usioratate de minte“ a mea; éra canoniculu Vas. Ratiu dicea „cà voiescu se me facu mercenariu alu negustoriloru“. Bunii betrani me iubia si nu

Foisiór'a „Observatoriului“.

Materialu pentru biographi'a lui Andreiu Murasianu.

(Urmare.)

III. Calea pe care ajunse A. Murasianu la Brasiovu.

In acelasiu anu, in care Andreiu Murasianu intrase in seminariu, cateva familii fruntasie din Brasiovu luandu-se dupa exemplulu economului Oprea Circa din Cernatu si alu advocatului Nicolae Baiulu dela Zernesci, unchiu alu ddloru Branu, Alduleanu, Metianu, incepura a'si tramite pre fiii loru „la Blasiu, cá se invetie latinésca, pe care unitii o invétia mai bine decatu ungurii si sasii.“ Cei de antai tineri carii venisera dela Brasiovu la Blasiu in 1834/5 au fostu Ioanu J. Zsipa fiiulu curatorului dela S. Nicolae, Dimitrie Leca, nepotu de sora alu lui Zsipa, Radu Tempeanu, fiiulu v. protopopului Tempeanu si nepotu alu directorului de odinióra, Panaiotu Dsanly, grecu, curatoru la biseric'a grecésca, Constandinu Joanu, Secareanu, Dimitrie Orgidanu si alti càtiva, pe carii 'iam uitatu, se potu inse aflá in registre. Dupa acestia urmara altii de prin comunele rurali, ale acelui districtu, cum Sacele, Zernesci, Vladeni etc.

Dara totu pe atunci familiile romanesci de comercianti, locuitóre inlaintrulu cetatiei Brasiovului, separandu-se de asia numitii greci dupa unu procesu nefericitu portatu cu óresi-care precurmari aprópe 40 de ani pentru biserica, scóla si fonduri, castigara cu mari greutati permissiunea de a'si deschide in casa privata una capella romanésca, langa care se decisera a infiintiá scóla de trei classe si alt'a comerciale de 1 anu. Le lipsia profesorii. Pana se'i aiba din locu, trebuea se chiame de airea. La inceputu luasera pe unu grecu, anume Antonie, care sciá bine romanesce; acela inse stete acolo numai unu anu. Pe a. 1834/5 veni mai susu numitulu Dim. Leca, carele ascultase si unele colegie de filosofia la Blasiu; dara si acesta se restrase dupa unu anu. Mai erá si alta dificultate mare; cà-ci auctoritatile politice locali provocandu-se la unele decrete guberniali nu suferia cá romanii se'si faca alte scóle decatu numai elementarie, celu multu de doue classi, in care se invetiá a citi bine pe „Bucovna“, Catechismu, „Ceasoslovu“ Psaltire, a scrie romanesce cu litere ciriliane si a se deprinde in cele patru operatiuni arithmetice. Leca tiparise si una gramatica romano-germana, pe care o introduse pentru scolarii sei. La bogat'a biserica din suburbea Schiai se aflá una umbra de scóla, cu 30 pana in 40 de baiati si 15—20 fetisióre cunoscuti poporului numai sub nume de Lache séu Vasilache (diminutivu grecescu) adeca Vasilie Fagarasianu, omu de 60—65 de ani, care era totu-odata si clisieriu (fetu) la biseric'a si Tomiti'a, adeca Toma Vasiliu, totuodata cá cantaretiu. Acestea erá scólele celoru 10 mii de locuitori romani din Brasiovu intre anii 1833 et 35; Baiatii de „negustori“ mai mergea totu la scóla grecésca, unii si la cele sasesci, unde inse dela asia numit'a sintaxe, care ar cam corespunde, classei a 4 gimnasiale de astadi, nu potea inaintá mai departe, cá-ci se dicea cà atata e prea destulu pentru valachi.

Acuma istori'a lui Petru Maioru despre inceputulu romaniloru in Daci'a se aflá si in manile catoruva brasioveni; unii avea si manuscripte de chronice romanesci remase loru dela betrani; dr. med. V. Popu pre catu timpu locuise in Brasiovu le regulase miculu archivu dela S. Nicolae cá se scia ce tesaure avea aruncate pe dupa ladi si dulapuri, venerabile protopu sexageru Ignatiu Carabetiu, fostu preotu de regimentu, continuá desteptarea loru inceputa de Radu Tempea auctorulu gramaticei cunoscute literatiloru; totu-odata se stracurá in 2—3 exemplarie si Curierulu lui Eliadu prin carausii cunoscuti sub nume de prahovani, cà-ci altmentrea nu se potea, nu erá permisu. Spiritulu nationale incepuse a se desteptá; ómenii zaría cá prin o sita désa unu altu viitoriu; desele caletorii al ecomerciantiloru inmultiá cunoscintiele practice si nutria dorintia

putinu le pasa loru déca voru avé séu nu drepturile de alegatori. Ei voru se aiba dreptulu de a cumpará proprietati teritoriale, dreptu care s'a acordata celorlalti straini prin legea dela 1864.

Singur'a loru dorintia este dar' suprimarea puru si simplu a articolului 7 din Constitutiune, cà-ci prin acésta, assimilandu-se cu ceilalti straini ar urmá se beneficieze si ei de susu mentionata lege. Forti de acestu dreptu, ei aru incepe deocamdata a cumperá, micele proprietati ale vechiloru mosîneni, mosîneni séu rezasi, apoi dupa timpu, loturile ce s'au datu clacasiloru dela 1864 incóce si, continuandu a remanea sub protectiunea straina, ne-aru pune in cea mai falsa positiune, aceia d'a vedé teritoriulu Romaniei trecutu in posessiunea strainiloru, cari intr'o di aru poté intrebá pe Romani, deveniti atunci proletari, ce mai cauta cu gubernulu loru in acésta tiéra?

Se modificamu dar' Constitutiunea nóstra din punctulu de vedere alu tolerantiei, se suprimamu art. 7, inse, pentru a preveni perfidele loru planuri, se punemu in loculu lui unu altulu, in care se se esprime claru si precisu cà, *in Romani'a, dreptulu, de proprietate teritoriale este unu dreptu politicu, si nu apartiene de càtu Romaniloru si inpamentenitiloru Romani.*

Cu aceste dispositiuni, Constituant'a ar poté declará anticipando *cà prin votulu camereloru, in specialu pentru fia-care îndividu ce s'ar presintá,* se va poté acordá dispensatiunea stagiulu prescrisu de legea de inpamentenire celoru ce voru probá, cà au luptatu in campu de bataie pentru independentia Romaniei.

Nu potemu face pentru Evrei mai multu de càtu ceia ce facemu pentru Romanii din provinciele straine.

Aceste dispositiuni s'ar paré pentru momentu a fi suficiinte; este de observatu inse cà ele nu inpedica invasiunea continua a proletariloru straini cari constitue celu mai mare pericolu pentru nationalitatea nóstra.

Se cercetamu acum care sunt causele ce inpingu pe Evrei a navali necontenitu la noi si care aru fi mijlócele proprii de a opri navalirea loru.

(Va urmá.)

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatului Alesandru Romanu, tînutu in siedinti'a dela 1 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Alesandru Romanu: Densulu vorbesce de dóue sute de scóle. Sunt dóue sute nu sciu, voru fi póte mai putine; cum cà invatia limb'a romana cea mai mare parte, o sciu, caus'a este, cà Magiarii locuescu mai cu séma la cetati si au lipsa de cunoscinti'a limbei. Eu insumi am fostu intr'o scóla de aceste, in Pitesci. Acolo s'a intemplatu, cà curatorulu, care aduce din Transilvani'a si alunga popii, a traitu in neintielegere cu popa. Ce a facutu? A denunciatu gubernului pe popa, cà nu propune limb'a romana. Intemplandu-se se me intalnescu cu elu, m'a rugatu se spriginescu rugarea lui la ministru de culte. Nu me laudu cu ceea ce i-am spusu. Dara servesce pentru onórea ministrului, care la rugarea curatorului amintitu de mine, a respunsu: Suntem in tiéra libera, constitutionala, eu nu alungu pe pop'a. Déca nu voiesce se propuna limb'a magiara, este in lini'a prima pagub'a invetiaceiloru; de altmintre voiu sci eu sustinea valórea dispositiuniloru. D-loru, cu tóte cà n'am obiceiulu a me provocá la alte staturi, trebue se observu aceloru ce o facu, cà in Romani'a libertatea individuala si cu deosebire cea confessionala este in mare onóre. La noi unu amploiatu romanu nu cutédia se se faca membru vre-unei casine, nu cutédia ceti foi romane, pentru cà indata este denunciatu cà e dacoromanistu si apoi vai de elu! pedéps'a cea mai domóla ce'lu astépta este permutarea. M'am plansu insumi la d-lu ministru respectivu contra procedurei de feliulu acesta si acum ni se dà ocasiunea a descoperi cà unu functionariu de positiune mai inalta intrebandu-lu de caus'a deportatiunei, spre marea mea surprindere, a respunsu: „Se mai faca acum si acolo Daco-Romania.“ I-am spusu acésta inca atunci respectivului d. ministru, cu care ocasiune i-am descoperitu: negu cà sunt dacoromanisti intre functionarii romani si déca sunt se se departedie aceia, dara se nu se departedie nimenea in urm'a unoru nerusinate denunciari.

Pentru mine este o dorerósa esperientia si inpregiurarea, cà functionarii statului in provincia (districte) nu se pórta cum se cuvine functionariloru statului, ci cá ómnni de partida, cá representanti ai nationalitatiloru, si astadi amu ajunsu acolo, in càtu in multe privintie, cu deosebire inse in privinti'a limbei stamu mai reu, decatu amu statu in periodulu lui Bach. In mani'a legei de indreptatire egala judecatoriile, solgabiraii nu primescu petitiuni redactate in limb'a romana, éra déca le primescu, respectivulu póte asteptá respunsulu in ceea lume. La tribunale mai figurédia haiducii cá intrepreti macar cà in concursele publicate totudéuna figurédia si pretensiunea pentru cunoscinti'a limbei, la denumire inse nu se baga nici intr'o séma.

Madarasz st. meu condeputatu a vorbitu despre autonomie. Ve place a ve laudá pururea, cà libertate de limba si autonomie bisericésca, cá la noi nu mai este. Este adeveratu, principiulu este enunciatu, dara nu se prea manca; pe candu in Romani'a, biseric'a protestanta cu deosebire, se bucura de astfeliu de drepturi, in càtu popii ei, cari vinu mai cu séma din secuime in privinti'a ierarchica se afla sub superintendenti'a reformata ardeléna. Acésta este o autonomie bisericésca d-loru, care de siguru aici in monarchie nu ati suferio. Ceea ce privesce presupus'a intieleptie a Romanului, cà in Ungari'a Magiarii de o mie de ani nu au potutu sterpi pe Romani, pe candu in Romani'a Romanii au stinsu pe Bulgari si pe Greci, se'mi fia dar' permisu a observà, cà totu ce s'a disu in acea fóia, pana la unu firu de peru e totu neadeveru. Acolo nu s'au luatu bisericile dela Greci si dela Bulgari, nici alta avere a acestora. Ce au avutu, au si acum. Adeveratu cà in timpulu Domnitoriului Cuza statulu au secularisatu averile bisericesci si pe cele cari streinii, sub pretecstu religiosu sciura a si le insusi, le-a luatu inapoi. Ocuparea acestoru averi s'a intemplatu in periodulu, candu sultanii turcesci licitau tronulu domniei romane pentru bani. Atunci s'a intemplatu cà din un'a din suburbiile Constantinopolei Grecii au trecutu cu multimea dincóce. Acestia au pusu mai tardiu man'a pe bunurile bisericesci, au introdusu limb'a grecà in bisericele romanesci, care a si domnitu aprópe unu secolu — precum domnise mai inainte cea slavéna dóue sute de ani.

Candu Romanii i-au alungatu, n'au facutu alta, decatu au luatu inapoi ceea ce a fostu a loru.

In bisericile sustînute de Greci si de Bulgari pàna in dio'a de astadi se folosesce limb'a gréca séu bulgara.

Aladár Molnár prea stimatulu meu colegu deputatu a pasitu cu intregu aparatulu elocentiei si alu specialitatii sale pentu proiectu. Sunt fórte recunoscétoriu fatia cu moderatiunea si demnitatea, cu care a tractatu obiectulu si asupra mea a facutu inpressiune placuta descoperirea, cà densulu nu e siovinistu. Ar trebui se respundu la argumentarile lui, pentru cà am vediutu cà pe densele se pune mare pondu atàtu in cas'a acésta si pe cum bagu de séma si in pressa i se atribue óre care insemnatate, care nu o au, voiu spune si pentru ce.

St. d-nu deputatu dice, cà statulu ungurescu nici odata nu s'a nisuitu a respandi cu poterea limb'a magiara séu a privá pe alte natîonalitati de limb'a loru. Recunósce apoi, cà acésta in secolulu nostru nici nu este cu potintia, dara indata dupa acésta dice, cà de aici inca nu urmédia, cà acum nu ar fi cu scopu de a respandi limb'a magiara. Intr'acésta eu vedu o contradicere.

St. d-nu deputatu vrendu se combata pe domnulu deputatu Polit citédia Belgiulu. Nu'mi placu provocarile devenite la noi in obiceiu, la Angli'a, Americ'a, Belgiu. Dau in tóte partile se puna man'a pe ceva, numai nu studiadia situatiunea de aici de a acasa, ceea ce ar fi de lipsa. Precum omnis similitudo claudicat, asia schiópeta si tóte asemenarile cu strainatatea. Noi trebue se comptamu cu inpregiurarile nóstre si cu factorii esistenti. Asia dara si candu ar fi adeveratu, cà Flandredii in Belgiu trebue se invetie limb'a francesa, acolo sunt alte inpregiurari. Potu inse asigurá pe on. casa, cà tocma in dilele aceste am avutu norocirea a vorbi cu unulu din functionarii consulatului belgianu, care mi-a spusu, cà in Belgiu nu esista Francesu, care ar indrasni, fara de cunoscinti'a limbei flandredie, a cere o functiune in tînuturi, unde maioritatea poporatiunei este flandresa.

Esemplulu ce a avutu bunetate a'lu aduce inainte despre confiniile militare este unu eflusu alu absolutismului intr'o provincie administrata militaresce. Cà in contra acestei n'au remonstratu cetatienii nu dovedesce nimica. Dar iubitiloru, noi toti protestamu candu umblau se ne puna in spinare limb'a nemtiésca? Nu! ci amu asteptatu inpregiurari mai favorabile, cari ne au pusu in positiune de a ne recastigá dreptulu nostru de statu si asia amu scapatu si de catusile limbei germane.

St. deputatu vrendu se justifice legalitatea acestui proiectu de lege se provóca la onoratulu anticu *corpus juris.* Nu negamu, cà legea si alte mai multe, care sunt citate, esista, scimu si pentru ce esista? Pentru cà limb'a magiara trebue se se introduca si se ocupe loculu celei latine, cà-ci in tóta Europ'a numai noi amu mai fostu cari ne tinému de limb'a latina. Mergendu inse totu mai departe, precum voiti si acum a merge mai departe — fiindu cà *l'appetit vient en mangeant* — pana la acea epoca nefericita, candu ati prescrisu nationalitatiloru terminu de siése, diece ani in care trebuiá se invetie unguresce, asia fiindu si in proiectulu de fatia terminulu de 4 ani mi-a adusu a-minte terminulu de 6 ani hotariti pentru Croati — preste legile acele istori'a a trecutu la ordinea dilei. Nu voiu amintí intemplarile, se-mi fia permisu a amintí numai de starea faptica urmata dupa ominosulu terminu prescrisu fratiloru Croati, dupa care in Croati'a nu numai cà este limb'a croata esclusiva a gubernului in tóte ramurile, dara representantii ei, cari siedu inpreuna cu noi in dieta au dreptulu se vorbésca si aici in limb'a loru.

Provocarea la astfelu de legi asia dara nu dovedesce nimica. Nu dicemu, cà ceea ce este in corpus juris, nu ar fi legalu, inse pentru cà este ceva legalu nu urmédia se fia si dreptu: nu trebue uitatu cà de multe ori legalitate mare e si nedreptate mare. *Summum jus summa injuria!* Se vede cà acésta o uitase, dara a mai uitatu si altu ceva, ceea ce tînu a fi mare uitabilitate din partea unui barbatu cu spiritu ageru cum e d-lu deputatu, care se provóca necontenitu la legelitate. De aceea me voiu sili a'i inprospetá memori'a; densulu adeca a intrebatu pe d-lu deputatu L. Mocsáry, in care lege lovesce proiectulu de lege? Acésta nu e lucru asia greu, este articululu XLIV din 1868 pe care ilu uitase st. condeputatu si nu e mirare déca insusi gubernulu uitase legea pentru nationalitati. In introducerea acestei legi se dice, cà egal'a indreptatire a nationalitatiloru se restringe prin mesuri speciale numai cu privire la folosirea oficiala a diverseloru limbi si in càtu pretinde possibilitatea unitatiei tierei, gubernarei, administratiunei si justitiei. Acésta e lege clara si déca se alterédia fara de a se sterge, éta o flagranta vatemare a legei. Me miru cá deputatulu colegu, omu ageru la minte, a aparatu caus'a acésta rea cu astfelu de sofisme si cu o caldura démna de o causa mai buna.

(Va urmá).

---

voia se imi stricu carier'a, se me aruncu „in pericolu“. Dupa o consultare de cateva luni, m'amu decisu abia in Septembre 1836 cá se trecu la Brasiovu, inse numai in modu provisoriu, cu contractu inchiaietu pe trei ani. Aveamu si unu adjunctu, pe Ionnu Procopu din tînutulu Campiei, éra catechismulu si istori'a biblica le propunea venerabilele preotu Vasilie Greceanu.

Am trebuitu se premitu acestea, pentru cá se se védia, cum s'a deschisu si lui Andreiu Murasianu ocasiunea de a merge si a se asiediá la Brasiovu.

In a. 1836 venise si Ioanu Popasu cá preotu si mai apoi protopopu in loculu nascerei sale. Ne apucaramu de lucru cá juni vigorosi, elu in Schiai, eu in cetate. Din 12 scolari cu carii incepusemu, intr'unu anu se facura 79. Procopu trecu la Craiov'a.

Comunitatea se aduna de repetite-ori, scrise la Sibiiu. Nu afla altu individu calificatu asia precum ilu voiá familiile fruntasie.

„Se ti cauti altu colegu dela d-vóstra din Blasiu.“

„Nu vine nici-unulu.“

„Ba vine, cà éca pop'a celu mare dela catholici aduse totu de acolo pe Jacobu Murasianu, cá se'i ajute a deschide unu gimnasiu nou, unde voru merge si baiatii nostrii daca voru fi si profesori de romanu.“

(Va urmá.)

Diverse.

— (Unu romanu din Maramuresiu), din comun'a Saplontia, condamnatu la inchisóre, pentru-cà a omoritu pe unu jidovu, asta-primavéra fù lasatu acasa pe garantia, spre a-si ispravi lucrurile de primavéra. Inse jidovii din Saplontia nu erau multiumiti cu sentinti'a, si decisera se pedepsésca mai aspru pe romanu. Deci ei ilu ucisera, si — cá crim'a loru se nu se descopere — legandu de cadavru unu sacu plinu cu petrii, ilu aruncara in Tis'a. Inse la Teceu valurile scósera cadavrulu, lucrulu esi la ivéla si faptuitorii fura prinsi.

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea estraordinara.

Procesulu-verbalu Nr. 4.

Siedinti'a din 28 Maiu st. v. 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre a. m.

Se dà lectura procesului-verbalu alu siedintiei precedente si se aproba.

Se comunica o adresa a d-lui V. A. Urechia prin care depune o colectiune de carti daruite bibliotecei de d. de Rosny, membru corespondentu alu Academiei, si totu-odata depune o serie din analele societatiei ethnografice din Paris, devenite fórte precióse si cu totulu disparute din comerciulu librariei. Acésta serie se aproba a se cumperá pe pretiulu de 91 lei, dupa not'a biuroului societatiei.

D. presiedinte intréba déca comissiunile au ce-va lucrari terminate spre a se supune la discutiune.

D. Odobescu, in numele comissiunei de revisiune a statuteloru din care face parte, arata cà comissiunea acésta are necessitate celu putinu de unu termenu de 8 dile pàna se isi termine lucrarea.

D. Hasdeu dà relatiune asupra sarcinei ce i s'a pusu de a cercetá notitiele bibliografice asupra tieriloru danubiane, oferite de d. comite de Marsy. — Se decide a se depune la biblioteca si a se adress'a multiumiri d-lui de Marsy.

D. Odobescu aretandu, cà de mai multu timpu se afla in capitala pentru studiulu limbei nóstre d. Jarnik, docentu de limbele romanice la universitatea din Vien'a si profesoru la scóla reala din Leopoldstadt totu de acolo; si in consideratiunea insemnetatiloru sale calitatii sciintifice si a prediletiunei speciale ce are pentru limb'a romana, propune a se numi membru corespondentu alu Academiei. Acésta propunere sustînuta de D-nii Alexandri, Maniu si alti membri, se primesce cu unanimitate.

D. Ioanu Ghica supune discursulu ce a tinutu in dioa de 27, la Cotroceni, A. S. R. Domnitoriului, cu ocasiunea audientiei Academiei, a caruia coprindere se decide a se tipari in anale, inpreuna cu respunsulu Mariei Sale Regale asia cum s'a publicatu in „Monitoru“. Adunarea decide cá acésta multiumire se se faca prin o adressa càtra d. ministru alu culteloru.

D. presiedinte dà lectura unei adresse primite de la d. ministru de finantie, care cere avisulu Academiei despre textulu inscriptiunei ce se cuvine se se puna pe palatulu de fabricatu monet'a tierei. Dupa óre-cari discutiuni, in cari s'au propusu mai multe forme, s'a adoptatu aceea de „Monetaria Statului“.

D. Odobescu dice, cà acésta ocasiune presinta unu fericitu auguru pentru Academie, cà gubernulu vine a i cere avisulu pentru asemenea inscriptiuni, cà-ci prin acésta ar dispare inconvenientulu eroriloru ce adesea se vedu in limbagiulu oficialu.

Vice-presiedinte *G. Baritiu.*

Secretaru ad-hoc, *Sionu.*

Procesu-verbalu Nr 5.

Siedinti'a din 29 Maiu 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre a. m.

Se dà lectura procesului-verbalu alu siedintiei precedente, si se verifica.

D. Babesiu ofere pentru bibliotec'a Academiei unu esemplaru din statutele academiei din Vien'a. Se primesce cu multiumire.

Se primesce o adressa a epitropiei bisericei Sf. Vineri prin care cere cá Academia se destineze cá diurna de 5 la suta din venitulu averei repaosatului generalu C. Nasturel-Herascu, care se incasédia de Academie, pentru remunerarea epitropiloru ce administédia acesta avere.

Dupa óre-cari discutiuni in cari se propunea respingerea puru si simplu a propunerei, cestiunea se recomanda in studiulu unei comissiuni compuse din d-nii V. Maniu, Titu Maiorescu si V. Babesiu.

Nefiindu lucrari la ordinea dilei, adunarea se desface in sectiuni si comissiuni spre a se ocupá de lucrarile loru respective.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*

Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.*

Procesulu-verbalu Nr. 6.

Siedinti'a din 30 Maiu 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre a. m.

Se verifica procesulu-verbalu alu siedintiei precedente.

D. presiedinte comunica o adressa a d-lui ministru de esterne cu Nr. 5,824, prin care inaintédia 4 volume manuscrise ale Principelui Dim. Cantemir, si anume: *1. Incrementa atque Decrementa Aulae Othmanicae; 2. Adnotationes ad Incrementa Aulae Othmanicae; 3. Adnotationes ad Decrementa Aulae Othmanicae; 4. Vita Constantini Cantemyri cognomento senis Mold.* — Se face cunoscutu totu-odata cà aceste manuscrise s'au datu la decopiare, pentru cá se se póta, pàna intr'unu anu, intórce locului de unde s'au primitu. — Se recomanda sectiunei istorice.

Se mai comunica o adressa a d-lui ministru culteloru si instructiunei publice, cu Nr. 3825, cu unu raportu alu d-lui Remu Opran, prefectu alu districtului Constantia, descriptivu alu obiecteloru si petreloru sculpturali archeologice, gasite in districtulu seu, — cu cererea de a se da avisulu Academiei, despre adunarea si conservarea sistematica a unoru asemenea pretióse pelicule. Se recomanda sectiunei istorice.

D. presiedinte aduce la cunoscintia Adunarei cà d. Andreiu Adamescu, cassierulu actualu alu Academiei, se afla ajunsu la o stare de delibitate in catu i e cu nepotintia a mai purtá sarcin'a, si pentru acésta, trebue luata de urgentia mesura de a ilu inlocui. Propune totu-odata cá sarcin'a acésta se se incredintieze comptabilului actualu Alexandru Laurianu, caruia se i se adaoge jumetate numai din apuntamentele cassierului, éra jumetate se se dea d-lui Adamescu, cá mangaere a slabiciunei si betranetieloru sale, si totu-odata cá recompensa pentru serviciele aduse societatiei. Propunerea acésta se primesce in unanimitate a se efectuá in modu provisoriu pàna la revisuirea statuteloru si regularea definitiva a situatiunei budgetare.

Dupa acestea, membrii se inpartu in sectiuni si comissiuni, spre a se ocupá cu lucrarile loru respective.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*

Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.*

Procesulu-verbalu Nr. 7.

Siedinti'a din 31 Maiu 1879.

Siedinti'a se deschide la 9 óre.

Se verifica procesulu-verbalu alu siedintiei precedente.

D. presiedinte comunica, cà delegatiunea observandu cum cà, dupa testamentulu fericitului Evangeliu Zapa, epitropulu executoru-testamentaru s'a obligatu a aduce la societatea academica copie legalisate dupa tóte actele, sineturile si hotarniciile proprietatiloru casei, si cà, dupa cate-va cereri formale ce i s'a facutu, aceste acte inca nu s'au adusu. D-lui s'a crediutu datoru a le cere prin serviciulu egalu alu portareiloru; éra acum primindu respunsulu d-lui epitropu, crede cà e bine alu aduce la cunoscintia adunarei.

Se dà lectura acelui respunsu, din care se vede cà numitulu epitropu, D. C. Zapa, ar fi tramisu originalele documente la auctoritatea competinte din Greci'a, cà copiele cerute de societate s'aru fi inaintatu din eróre inpreuna cu originalele, si cà d-lui acuma le va cere spre a le inapoia, si apoi le va depune.

Dupa acésta, d. presiedinte cere avisulu adunarei: cà ce se faca in casu candu copiele cerute nu voru veni?

D. Hasdeu, crede cà ar fi bine se se lase d-lui epitropu latitudinea de 2 luni pentru depunerea acestoru acte.

D. Maniu spune cà aceste copie, conformu cu legea, trebue se fie autentice, de aceea e de parere a se cere prin interventiunea ministerului de esterne, éra in casulu de a se vedea intardiere se se céra prin tribunalulu localu.

D. Babesiu inclina catra parerea d-lui Hasdeu, cu acésta cà se se acórde termenu de 3 luni pentru depunere.

D. Maiorescu e de parere a se cere, daca voru veni copiele, prin intervenirea ministerului de esterne, avisulu consulatului generalu elenu din Bucuresci, asupra autenticitatiei copieloru dupa legile grecesci.

Incidentulu se inchide, resumandu-se in decisiunea cá biuroulu, dupa asteptarea timpului catu ar trebui cá sa vie copiele aretate dela Athen'a, se faca cuvenitele lucrari, conformu cu legea.

D. Hasdeu, aducendu aminte adunarei cà Maria Sa Regala a espresu dorintia de a veni la una din siedintiele sale, crede cà e bine a defige si a se prepará o siedintia publica, in care, pe langa alte lucrari, se se faca si vre-o lectura. D-lui declara cà chiaru ar avea o lucrare gata pentru asemenea ocasiune.

Dupa óre cari discutiuni asupra acestui subiectu, se decide cà, dupa votarea statuteloru, se se tîna o siedintia solemna in cursulu sessiunei acesteia, care inse se va regulá la timpulu oportunu.

D. Odobescu, aducendu la cunoscintia mórtea comitelui de Lastegrie, membru onoraru alu societatiei, adunarea esprima regretele sale. — Totu de odata d-sa aduce aminte cà dintre barbatii de litere straini cari se ocupa de limba nóstra este unulu care, dintr'o regretabila scapare din vedere, n'a capetatu inca voturile nóstre de distinctiune. Acesta e D. Picot, cunoscutulu profesoru de limb'a si literatur'a romana la scóla de limbele orientale moderne din Paris. De aceea propune cá se se indreptese acésta scapare din vedere.

Mai multi membri, sustînendu propunerea D-lui Odobescu, Academia in unanimitate admite pe D. Picot intre membrii sei onorari.

Se votésa statulu de presentia a membriloru Academiei dela 23 pana la finele lunei Maiu, si membri se desfacu in sectiuni si comisiuni.

Presiedinte, *Ioanu Ghica.*

Secretaru ad-hoc, *G. Sionu.*

Despre industri'a de charthie in Transilvani'a.

Daca vei sci care sunt midilócele principale de traiulu vietii alu unui poporu, care sunt vestmintele si localitatile lui cá scutu contra inpressiunei atmosferei, care este cantitatea de charthie si de carti care se produce si consuma de elu: vei potea conchide cu multa certitudine la gradulu lui de cultura.

Munc'a fiindu pretiulu cu care se castiga ori ce avere, si ori ce obiectu de valóre ce posedemu representa munc'a nóstra ce amu datu in schimbu. Dela cantitatea productiunei, adeca dela aceea cum unu poporu si in ce gradu póte valorá munc'a sa: se póte deduce cu positivitate la gradulu de starea lui materiale.

Daca prin urmare se constatédia, cà munc'a unui poporu este din ce in ce totu mai putinu productiva, cà productiunea muncei sale se micsiorédia, cà munc'a sa in mare parte nici mai valorédia — prin urmare poterea sa se consuma in desiertu cá poterea unei machine de vaporu, carei i lipsesce materialulu de productiune: atunci e semnu invederatu cà starea lui materiale se afla in stagnatiune, pe cale spre pauperismu.

Cumc'a productiunea la noi preste totu este in stagnatiune, cà munc'a nu se cauta, cà prin urmare saracia cresce rapidu intre poporu, se vede mai limpede din emigratiunea ce se continue neintreruptu spre Orientu — romani, unguri, sasi isi dau man'a pe acestu terenu.

Productiunea de charthie — de care voimu a vorbi cu acesta ocasiune, este una ramura de castigu inportanta, cà-ci valórea materialului crudu din care se prepara fiindu neinsemnata in proportiune cu valórea charthiei fabricate, castigulu ce resulta este considerabilu.

Datele ce urmédia dovedescu cum cà acestu ramu de industrie la noi este cu deseversire in decadintia.

Prima móra de charthie in Transilvani'a sau ziditu la anulu 1546 in Brasiovu, se dice cà pe acelu locu unde adi se afla fabric'a de charthie alui G. Türk.

In anulu 1574 s'au ziditu in Sibiiu una móra de charthie.

In anulu 1635 la Colosmonostor.
In anulu 1665 la Clusiu.
In anulu 1714 la Gyergyó-Sz.-Imre.
In anulu 1725 la Fagarasiu.
In anulu 1753 la Dev'a.
In anulu 1770 la Orlatu.
In anulu 1779 la Borgoprund.
In anulu 1789 la Magyaro — Comit. Turdii. La finea secolului trecutu si inceputulu secolului presentu s'au ziditu: la Sibiiu, Sighisióra, Bogata, Fel-Enyed-Strungaciu langa Sebesiu, Oprea Cartisióra, Csik-Szent-Márton, Gelentze si Avrigu.

Mai departe s'au ziditu la anulu 1840 la Orlatu o fabrica de charthie, apoi la 1853 la Zernesci proprietatea unui consortiu romanu din Brasiovu la a. 1856 s'a ziditu fabric'a de charthie din Presmeru in fine la anulu 1871 aceia dela Petrifalau langa Sebesiu.*) Cu totulu 27 mori si fabrice de charthie.

Unu frumosu numeru de mori si fabrici de chartie, inse càte si care se mai afla astadi?

Concurentia straina au stersu pe cela mai multe lasandu numai numele loru.

Astadi mai esista sau mai bine vegetédia din tóte càte s'au amentitu mai susu numai 9 la numeru si adeca

1. fabric'a de charthie din Petrifaleu,
2. fabric'a de charthie din Zernesci,
3. fabric'a de charthie din Brasiovu,
4. fabric'a de charthie din Borgoprund,
5. fabric'a de charthie din Presmeru,
6. mór'a de charthie din Gelentze,
7. mór'a de charthie din Dev'a,
8. mór'a de charthie din Gyergyó-Sz.-Imre,
9. mór'a de charthie din Csik-Sz.-Márton.

Moriloru de charthie le sunt numerate dilele standu ele fatia de fabricele de charthie in acea proportiune in care sta inblaciulu fatia de machin'a de inblatitu cu vaporu, éra fabricele nóstre de charthie voru mai vegetá, inse mórtea loru este atàtu de sigura cum este sigura mórtea ori carui muritoriu.

Acésta nici se póte altfeliu, cà-ci banulu dupa principiele economice consacrate prin pracs'a de tóte dilele isi ia cursulu seu intr'acolo unde folosulu lui este mai mare, unde munc'a este mai productiva si prin urmare si procentele ce se platescu pentru folosulu lui mai mici (H. C. Carey, Econ.-Nationala si sciintia sociale 1857) sau cu alte cuvinte, banulu se duce din tierile agricole in tierile industriare unde se ducu si productele nóstre crude pentru cá prefacute conformu lipsei si gustului se ni se retrimita scumpe si piparate cu spesele de transportu.

O tiéra agricola — care nu se cugeta a'si intemeiá si desvoltá industri'a sa propria este prin urmare nu numai saraca si totudéuna in lipsa de bani, dara si tributara tieriloru industriari si sub tóte punctele de vedere dependenta de acelea.

Dupa cum este gresita sisthem'a nóstra politica prin privilegiarea unei rasse de poporu asupra celorulalte si inpedecarea acestora in mersulu loru culturalu, nu mai putinu este gresita, ba chiaru ruinatóre si sisthem'a nóstra economica.

Conventiunea vamale din 1878 stabilata intre Ungari'a si Austri'a prin care intréga monarchia Austro-Ungara pe 10 ani inainte se considera de unu singuru teritoriu vamale, deschide tóte portile nóstre industrii straine — cu care industri'a nóstra de abea la inceputulu desvoltarii sale, nu póte tînea concurentia, prin urmare trebue se inbranciasca dupa cum a inbrancitu si industria de charthie.

Unu copilu in etate frageda nu ar potea ajunge etatea unui barbatu vigorosu si inteligentu — lasandulu fara scutu si fara ingrigire.

Franci'a si-a intemeiatu industri'a si avuti'a sa nationala prin principiele sisthemei de vama protectionista a carei inceputu la facutu Colbert si continuatu de Turgot, si astadi chiaru candu nu prea are téma de concurentia straina tîne la acestu principiu.

Angli'a la inceputulu secolului alu 14-lea éra o tiéra agricola — esportá productele sale cá ori care tiéra fara fabrici si industria propria.

Prin introducerea sisthemului protectionistu prin urmare prin ridicarea valórei muncei si inmultirea propriei sale productiuni si-a intemeiatu industria sa proprie, si astadi productele ei inundédia tóta lumea.

J. — R . . . . u.

*) Blätter für Handel und Industrie Nr. 13 din 1878.

Bibliografia.

— „Negriada“ acesta este titlulu unei epopea nationale a cunoscutului literatu d. Ar. Densusianu, care va apare in curendu de sub tipariu in Bucuresci.

Abonamentele se potu face la adress'a autorului, pentru Austro-Ungari'a la Brasiovu, éra pentru Romani'a si strainatate totu la adress'a autorului la Bucuresci, strad'a Stirbeiu Voda Nr. 66.

Pretiulu este de 5 lei noi. Pentru Austro-Ungari'a 2. fl. v. a.

Colectantii voru primi dela 10 esemplare unulu rabatu.

Coprinsulu Partiei antaiu a „Negriadei“ constatóre din siése canturi este dupa „Romani'a libera“ urmatoriulu:

— Cantulu antaiu. Espunerea subiectului. Invocatiunea. Negru plecandu cu romanii, intra in Carpati. Dochi'a, vechia zeitate daca, misîca tóte pentru a inpedecà intemeiarea statului romanu. Alérga la Geril'a in pester'a de ghiatia, si d'aci la Ventosele, chiemandu-le in ajutoru. Ea vine dinpreuna cu Ventosele si se asiediara la panda pe stanci in giurulu poenei unde avea se ajunga sér'a Negru si se petréca preste nópte. Cosinziana, protectórea Romaniloru alérga la Somnu, rugandu-lu se vie se adórma pe Dochi'a si pe Ventose, cari se asiediase pe stanci la panda. Somnulu vine si le adórme. Romanii ajungu si se asiédia in poéna. Pe candu ei se ospetédia in giurulu focuriloru, lautarulu Sorin canta atàtu de doiosu, in càtu stancile incepu a se clatiná. Dochi'a si Ventosele se destépta si ridica o furtuna infioratóre, ér' Geril'a, sedusa de Dochi'a, ese din pescere si incepe a suflá. Romanii se rissipescu. Dochi'a cauta se prinda pe Negru, dar Cosizian'a invelindu-lu in noru fuge si trece cu elu pe taramulu celu laltu. Intrarea. Trecerea pe la pórt'a iadului si imperati'a Uitarei. Cosinziana parasesce pe Negru. O alta zina ilu intempina si i arata calea ce duce la cei nemuritori. Zin'a dispare. Lui Negru se oferu arme divine. Negru trece preste riu in plaiulu celoru nemuritori. Accidentulu lui Negru la tiermu. Redesteptarea lui Negru. Negru pléca pe plaiu. Negru se intalnesce cu Gelu, care îlu indrépta la Traianu. Intalnirea cu Traianu la Fontan'a-manei. Negru róga pe Traianu se'i naredie coprinderea Daciei. Traianu incungiuratu de cei nemuritori, incepe a nará alu douilea resboiu cu Dacii.

— Cantulu alu douilea. — (Naratiunea lui Traianu.) Decebalu aduna capitanii la consiliulu de resboiu in unu codru afundatu. Elu desfasiura starea tierei. Decidu a se resculà. Tramitu soli la popórale vecine, chiamandu-le in ajutoriu. Faim'a duce scirea la Rom'a. Augurii consulta dieii. Minunile favorabili resboiului. Resboiulu se declara. Traianu pléca cu legiunile. Catalogulu popóraloru, cari pléca in ajutorulu Daciloru. Crudimile Daciloru asupra romaniloru. Traianu ajunge la Dunare. Preotii inblandiescu cu sacrifieie Danubiulu turbatu. Rugaciunea lui Traianu catra dieulu Istru. Dieulu Istru inblanditu alina valurile, apare din unde si intinde lui Traianu, in semnu de legatura, o trestie care in man'a lui Traianu se preface in spada. Cu ajutorulu dieului Traianu face podu preste Dunare. Lupt'a la podu. Duras ucide multime de romani. Soran invinge si omóra pe Duras. Dacii infranti se retragu in castre urmariti de romani, dar' nóptea intrerumpe lupt'a. Dacii decidu in consiliu a atacá nóptea castrele romane. Romanii se preparu a petrece in castre voiosi de invingere pentru a seduce pe Daci, in fapta inse se pregatescu se atace castrele Daciloru. Decebal si Sardon facu minuni de eroismu. Lupt'a intre Decebalu si Adrian. Zamolcse dieulu scóte din lupta pe Decebalu invinsu si ranitu. Soran antaiu

fortiédia valurile, inse Zamolcse, amestecandu-se in lupta cu o pétra mare asterne pe Soran la pamentu. Romanii intra in castre. Zamolcse se duce in munti, desléga venturile si le tramite cu torenti de plóie asupra Romaniloru. Lupt'a se curma. Dăcii se retragu in munti. Romanii trei dile inmormentédia si sacrifica. Dacii retragandu-se nimicescu tóte in urm'a loru. Romanii intra in munti pe trei locuri. Luptele in munti. A diecea di vulturii romani falfae de pe culmile muntiloru. Dacii aprindu tiér'a, se ucidu unulu pe altulu, o parte parasesce tiér'a, alta se retrage la Sarmiseghetudia. Romanii incungiura Sarmiseghetudia. Betranulu erou dacu, Udar, lupta dinpreuna cu fiii si nepotii sei Sever, Dentat, Murena si Bolan ucidu multime de Daci. Seian ucide pe Sitaleu, Gaian pe Bedar. Lupt'a lui Herculan cu Barsim, Chiun, Biarc, Sata si Cervab. Dieulu Sarmand se intórce ranitu pe Gogan si róga pe Zamolcse se stinga dio'a. Zamolce rechiama pe Aziz si se face nópte. Dieii daci tînu consiliu se decidu a cobori la lupta.

Dacii ajutorati de diei ataca castrele Romaniloru. Lupt'a lui Traianu cu Sarmandu. Sant'a Vineri se duce la Joe si cere ajutoriulu dieiloru pentru Romanii strimtorati. Joe i descopere cele viitóre si lasa voie libera dieiloru. Lupt'a dieiloru daci cu cei romani. Dacii scapa pe Decebalu ranitu din manile lui Adrian. Lupt'a pe valuri, romanii sue valurile, intra in cetate, aprindu si ucidu. Decebalu, ce zace ranitu in palatu audindu sgomotulu si vediendu flacarile, se ridica si voesce se ésa la lupta. Romanii inpresura palatulu. Preotii si capitanii din giurulu lui Decebalu decidu se se arunce in spatele loru. Se arunca. Mórtea lui Decebalu. Perirea Daciloru. Risipirea Sarmiseghetudiei.

— Cantulu alu treilea. Traianu pléca cu Negru, pe munte in susu, Negru narédia lui Traianu sórtea lui (Traianu) pana la timpuln seu. Ajunsi pe culmea muntelui, la arborulu luminei, Traianu esplica lui Negru ordinea arborului si a balaurului de sub elu, cobóra apoi pe munte in josu si Traianu esplica vuetulu ce se aude josu in campie, ce se intinde la pólele muntelui. Coborandu in campie Traianu desvelesce lui Negru viitorulu Romaniloru, aratandu-i eroi viitori. Aratarea eroiloru si descrierea fapteloru celoru mai insemnate dela Dragosiu pana in celu mai de aprópe trecutu. Negru se intórce pe pamentu.

— Cantulu alu patrulea. Cosinziana intorcendu-se pe pamentu se duce si ia arculu lui Fet-frumosu, pe candu elu dormiá, se sue pe Surulu si incepe a sagetá asupra Ventoseloru. Ventosele fugu si se ascundu. Dochi'a vediendu Ventosele alungate si pe Negru intorcendu-se érasi pe pamentu, alérga si cere ajutoru dela Mam'a padurei. Acésta chiama la consiliu monstrii si uriasii codriloru. In infioratoriulu consiliu se primesce sfatulu ce'lu dà Baba-Gaia. Dochi'a se intórce si se pune in Buceci la panda, se véda ce facu Romanii. Retacirile lui Negru prin codri. Italnirea cu uriasii Sfarima-petri si Stramba-lemne. Negru in pescera la Baba-Gaia. Uriasii ajutorati de maestriele Babei-Gaei despóie pe Negru de haine si le ducu in pescera, unde Mama-padurei pune unu balauru se le padiasca, ér' Ielele iau pe Negru, ilu ducu si'lu inchidu in palatulu loru. Pe candu se intempla tóte acestea, eroii Riscogel si Troian aduna de prin codri Romanii rissipiti de Ventose. Nóuele uneltiri ale Dochiei cá se intórca pe Romani indaraptu. Confusiunea Romaniloru. Cicala o maresce batandu'si jocu de interprinderea lui Negru. Geniulu patriei apare. Pedepsirea lui Cicala. Corón'a. Preotulu Ilinu liniscesce poporulu. Se trimitu soli se caute pe Negru, ér' Romanii incepu a se cobori in josu pe plaiuri.

— Cantulu alu cincelea. Starea Romaniloru pe timpulu descalecarei lui Negru. Domnii de pe atunci in Romani'a. Dochi'a alérga la Domnulu Danu in Romula si'lu scóla asupra Negreniloru. Catalogulu óstei lui Danu.

Solii tramisi dupa Negru consulta in pescera pe Baba-Murga. Solii la Fetu Zefir in Valea-primaverei. Plecarea de aici si ajungerea loru la parintele codriloru. Consiliele si ajutórele ce le dà acesta soliloru. Plecarea soliloru. Solii ajungu la palatulu Ieleloru. Luptele soliloru cu monstrii si aratarile Ieleloru. Intrarea soliloru in palatu. Interiorulu palatului Ieleloru. Aflarea si redesteptarea lui Negru. Plecarea din palatulu Ieleloru.

— Cantulu alu séselea. Negru cu sotii ajunge la Magur'a Codinu, in Valea-Sargentina. Aci, la fontan'a Cresei, se intalnescu cu Zileana, care ii conduce la tatalu seu, Musiatu d-lu tinutului. Ei afla pe Musiatu siedendu la sfatu cu betranii tierii. Musiatu recunósce pe Negru si pe solulu Mosiu-Albu. Ospetiului, in onórea lui Negru. In decursulu ospetiului, lautarulu Mosiu-Totinu canta timpurile trecute si laudele vechiloru eroi. Intr'aceea sosesce Nuvras, fiiulu lui Musiatu, aducendu vestmentulu si armele lui Negru, ce i le luase uriasii, si nareasa lupt'a lui cu balaurulu ce le pazia in pescere, si inchina armele lui Negru fara se scie cà ar fi ale lui. Musiatu tramite cursori in tiéra se cheme la arme junimea, din care o parte se o dea lui Negru. Facendu-se diua, Musiatu conduce pe Negru la templulu lui Longinu. Aratarea sau miracolulu in templulu candu se intorcu la palatu, junimea se adunase. La intrebarea lui Negru, Musiatu i descrie pe unii din junii eroi, atingendu originea lui Gelu si starea romaniloru dupa caderea lui. Petrecerea junimei in jocuri de arme si hore. Cantecele lui Mosiu-Totinu in timpulu petrecerei. Se tragu la sorti junii cari se plece cu Negru. Musiatu la plecare, incredintiésa lui Negru spad'a lui Traianu. Despartirea lui Musiatu de Nevras. Plecarea.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu VII.

Despre suveranu.

Din acésta formula se póte vedea, cà actulu de asociatiune contiene unu angajamentu reciprocu alu publicului cu particularii si cà fiacare individu contractantu, asia dicêndu cu sine insusi, se afla angajatu subt unu raportu indoitu, adeca, cá membru alu suveranului fatia cu particularii si cá membru alu Statului, fatia de suveranu. Dara in casulu acesta nu se póte aplicá macsim'a dreptului civilu, cà adeca niminea nu este obligatu a tienea angajamente luate fatia cu sine, pentru cà este o mare diferentia intre unu obligamentu fatia cu sine si intre unulu luatu fatia cu totulu din care face cineva parte.

Mai departe, este de a se observá, cà deliberatiunea publica, care póte obligá pe toti supusii fatia de suveranu, din caus'a celoru doue raporturi diferite, din cari este consideratu fiacare din ei, nu póte, din considerante opuse, se oblige pe suveranu fatia de sine insusi si cà prin consecintia ar fi in contra naturei corpului, cá suveranulu se isi inpuna o lege pe care se nu o póta infrange. Nepotenduse considerá de càtu numai subt unu singuru raportu, elu sar aflá in casulu unui particularu contractantu cu sine insusi, din care se póte vedea, cà nu esista nici unu feliu de lege fundamentala obligatóre pentru corpulu poporului, nici chiaru contractulu socialu. Acésta inse nu insemnédia, cà acestu corpu nu s'ar potea angajea fatia cu unu altulu, la lucruri ce nu deróga acelui contractu, pentru cà fatia cu strainulu elu devine unu simplu individu.

De órece corpulu politicu séu suveranulu nu are de a multiumi esistinti'a loru, decàtu numai sfintienii contractului, elu nu póte a se obligá nici chiaru fatia de unu altulu, la nimica, ce ar derogá acelu actu primitivu, precum de a isi aliená o parte din sine insusi séu de a se supune unui altu suveranu. A violá actulu prin care esista, ar insemná a se nimici si aceea ce nu este nemica, nu póte produce nemica.

Indata ce acésta multime este unita astfeliu intr'unu corpu, nu se póte ofensá unulu din membrii sei fàra de a fi atacatu corpulu intregu, nici cu atàtu mai putinu, a ofensá corpulu intregu, fara cá se nu sufere toti membrii lui. Astfeliu datorinti'a si interesulu deobliga in modu egalu pe ambele parti contractante de a se apará mutualu si aceeasi ómeni voru trebui se cerce a uni subt acestu raportu indoitu, tóte avantagele care depindu dela ele.

Fiindu cà suveranulu consta din particulari, cari ilu compunu, nu are si nu póte avea interese opuse loru; prin consecintia deci, poterea suverana nu are lipsa de nici unu garantu fatia cu supusi, sei pentru cà este inpossibilu cá corpulu se voiésca a pagubi pe toti membrii sei si vomu vedea mai la vale, cà elu nu va potea pagubi pe nici unu particularu. Suveranulu, singuru numai prin inpregiurarea cà esista, este totudéuna aceea ce trebue se fia.

Nu este inse totu asia si cu supusii fatia de suveranu caruia, prelanga interesele comune nu i-ar garantá nemica angajamentele loru, déca nu ar aflá mijlóce de a se assigurá de fidelitatea loru.

Intr'adeveru, fiacare individu póte avea in calitatea sa de omu o vointia particulara opusa séu divergenta de vointia generala, pe care o are cá cetatiénu. Interesulu seu particularu póte se i vorbésca cu totulu altfeliu cá interesulu comunu; esistentia sa absoluta si dela natura independenta ilu póte face se considere aceea ce datoreste elu causei comune, cá o contributiune gratuita, acarei perdere ar fi mai putinu daunósa pentru ceilalti, de càtu i este lui onerósa platirea ei si considerandu persón'a morala, care constitue Statulu, cá o fiintia imaginara, pentru cà ea nu este unu omu, ar fi aplecatu se se bucure de drepturile de cetatiénu, fara se voiésca a isi inplini datorintiele de supusu, ceea ce ar fi o nedreptate, care progresandu ar causá ruin'a corpului politicu.

Pentru cá contractulu socialu se nu fia deci o formula góla, elu contiene tacitu angajamentulu, ce singuru este in stare a dá potere celorulalti cà: ori-care voindu a refusá de a dá ascultare vointiei generale se fia constrensu la acésta prin corpulu intregu, ce nu insemnédia alta, decàtu a ilu fortiá se fia liberu, pentru cà acésta este conditiunea care dandu pe fiacare cetatiénu patriei i garantédia independenti'a personala, conditiune care constitue art'a si activitatea machinei politice si care singura face legitime angajamentele civile, care fara acésta aru fi absurde, tiranice si supuse celoru mai mari abusuri.

(Va urmá.)

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea Semestrului primu precum si a triluniului Apriliu—Iuniu, prin acésta deschidemu prenumeratiune noua si invitamu la reinnoirea abonamentului pe Semestrulu alu douilea si pe triluniulu Iuliu—Septembre.

Conditiunile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariului si adeca:

In laintrulu monarchiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni
Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In strainetate:

Cu 5 fl. séu 11 franci pe 6 luni.

In Sibiiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, éra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune in Sibiiu, Piatia mica Nr. 27.

Din Romani'a primimu abonamente si in bilete hipotecari de ale statului, al pari.

In Bucuresci abonamentele se potu face si la librari'a d-lui J. Szöllösi, piati'a teatrului.

Pentru inlesnirea publicului primimu abonamente noue si cu Prim'a fiacarei luni.

Din 10 esemplare abonate efectivu, unulu se dà gratis.

Redactiunea.

Pretiurile cerealieloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la 27 Iuniu in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 4.60—5.40
Grâu, amestecatu	1	„	„ 3.70—4.30
Secara	1	„	„ 2.80—3.20
Papusioiu	1	„	„ 2.70—3.10
Ordiu	1	„	„ 3.10
Ovesu	1	„	„ 1.90—2.30
Cartofi	1	„	„ 1.20—1.30
Mazare	1	„	„ 6.——6.50
Linte	1	„	„ 9.—9.50
Fasole	1	„	„ 4.50—5.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 25.—30.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„ 28.—
Carne de vita	1	„	„ 40--44
Oua 10 de			—.20

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 26 Iuniu.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.48 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.23½ „
Imperialu rusescu	„ 9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„ 56.95 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turcésca	„ 10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ —.— „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

24 Iuniu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l. 102.½ b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 104.½ „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 104.½ „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 97.½ „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 101.¾ „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 104.— „
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	„ 184.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 33.— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 80.60 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 210.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 75.— „

Anunciu inportantu.

La fabric'a Crucereas'a, districtulu Muscelu (Romani'a), aprópe de Campu-lungu, sunt

de vendiare 600 porci mari,

ingrasiati fórte bine, carii se potu taiá pentru macelarie, slanina, untura e. t. c. Doritorii se potu adresá chiar' la numita fabric'a.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de machine agricole (69) 10—20

se recomanda prin specialitatile loru, renumite **prin esecutarea loru fórte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu** a

Maschineloru loru de treieratu de mana si cu verteju

dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi atatu **locomobile** catu si **stabile.** Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.

Editoru si redactoru respons. **G. Baritiu** in Sibiiu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiiu.